

színház

■ **FÜST MILÁN BOLDOGTALANOK** című drámáját ezúttal a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának előadásában lehetett látni a Stúdiószínházak fesztiválján. A Bárka vívóteremnek becézett, most éppen nodályszerű terében, az „igazi” faiak és még igazibb feketeség, lepukkantság közepette. Jó lötyögős lett így a játék tere – hiszen alig néhány díszlet idéz valami hajléktalan-vackot –; nem úgy a játék maga, amely viszont nagyon is tempós és sűrű.

Bodó Viktor a boldogtalanság tablóját festi meg elsősorban, csupa sötét, noha azon belül eléggé változatos színekkel. Nemigen érdekli, mi miért és mennyiben felelős a saját boldogtalanságáért; olyan erősen, mondhatni viharosan tobzó az egzisztenciális és lételméleti nyomorúságban, hogy csak az van, nincsen más.

Ennek az intenzitásnak a darálójába belekerült maga a darab is: figurák alakultak át, maradtak ki belőle vagy erősödtek föl. Nekem speciál a Hüber Vilmos számos nője közé boldogan besorolni kész dr. Beckné alakja sok – érteném anélkül is, hogy van a Hüberben valami ellenállhatatlan... Viszont az egész szcénát fentről szemlélő – és jó sokszor bele is avatkozó – Sirma hentes jónak tűnik: ördögi és szerentes lenni. Látszólag segít, valójában mélyebbre taszít – és soványmentség, hogy önmagát is.

A Zayzon Zsolt játszott a Hüber gyöngye pontja – szokásos olvasat ez – az anyja, akit Farkas Ibolya nem monumentális zsarnoknak, hanem alantasan zsaroló öregasszonynak játszik: nem jön ki belőle a nagyszabás. Hüber Vilmos érzelmi szótárában szinte egymást fedi kegyetlenség, részvétlenség, szeretet és gyűlölet – erős, de egyikű. A boldogtalanságba belekegyelmedett Rózát Tompa Klára játssza, és ebben az asszonyban minden elementáris: a tartás, az elszánás, a szeretés, a fájdalom, a sebzettség és a sebzés. Ez viszi az előadást, és teremt folytonosságot az éppen meghaló boldogtalan gyerek meg a születőben lévő boldogtalan gyerek között.

- ki -

Bárka Színház, szeptember 19.

★★★★

könyv

■ **LUDWIG WITTGENSTEIN: LOGIKAI-FILOZÓFIAI ÉRTEKEZÉS**

Nyilván nem ebben a szösszenetben fogjuk taglalni a titokzatos életű (tényleg szovjet kém volt?) bécsi férfiú művének filozófiai jelentőségét. Most csak arra a roppant hatásra térünk ki vázlatosan, melyet a szikár nyelve ellenére is költői szépségekben bővelkedő traktátus a magyar szépirodalmi gondolkodásra tett. Ám ez egy francia munkával, mégpedig Jorge Semprun *Az átjárás* című, magyarul 1968-ban (!) megjelent regényével kezdődik. Ebben Manuel, a főhős regényt tervez, mégpedig a *Tractatus* megjelenése táján éppen Bécsben emigrációban élő és a *Történelem és osztálytudat* tanulmányait író Lukács, valamint Kafka barátját, Milena Jesenska alakjának bevonásával. Micsoda baloldali, gyermeteg keverék! Mondhatnánk ma. De ezt akkor még nem így gondoltuk. És Wittgenstein mondatai varázserővel hatottak. Nemcsak a híres utolsó tétel (*Wovon man nicht sprechen kann, darüber muss man schweigen*), hanem az ilyenek is: „A halál nem az élet eseménye. A halál nem megélt tapasztalat.”

Aztán jött a magyar próza forradalma, és Esterházy műveiben egyre-másra tűntek fel az idézetek: „A tárgy egyszerű”, hogy mást ne mondjak. Végül Tandori domesztikálta, és nemes egyszerűséggel „Witti”-nek nevezte műveiben.

Az Atlantisz talán legigényesebb kiadónk. Márkus György immár negyvenéves fordítását közreadva most megkíséreljük kiküszöbölni az akkori edíció tévedéseit vagy vitatható megoldásait, valamint ragyogó név- és tartalommutatóval segíteni a korántsem egyszerű értekezés megértését. Újabb negyven évig ez az etalon kiadás.

- banza -

Atlantisz, 2004, 131 oldal, 1995 Ft

★★★★★

lemez

■ **RENÉ LACAILE: MAPOU** Afrika délkeleti partvidékén, az Indiai-óceán szigetei közt járunk. A Réunion nevű francia kapcsolt terület mára felkapott üdülőhellyé nőtte ki magát, pedig volt idő – úgy a múlt század közepéig –, amikor csak a cukornádiban (s hozzá a rabszolgakereskedelemben) érdekelt madarak vetődtek arra. A helyi muzsika, a kreol maloya természetesen megőrizte a maga nem kevésbé édeskés afrikai és madagaszkári gyökereit – lásd még Firmin Viry, Granmoun Lélé vagy Danyel Waro munkásságát –, a harmonikás-énekes René Lacaille zenekarának harmadik lemeze azonban ennél jóval messzebbre mutat.

Ugyanis a menyegzők és táncparkettek keresett muzsikusaként René a bolero, a tangó, a szamba, a csacsacsca, a mazurka s még ki tudja, mi minden ráragadt, arról nem beszélve, hogy újabban a dzsessz, az avantgárd és az atmoszferikus hangzások felé is szívesen kacsingat – így aztán a *Mapou*-ból ilyen sokrétű album lett. Ami szerintem nem a legszerencsésebb.

Mert bár Lacaille hangja különlegesen meleg, és pillanatok alatt elképesztő hangulatot bír teremteni, mégsem lehet jól belefeledkezni, -merülni, mert mindig jön egy újabb íz, egy újabb fordulat, ami kiránt vagy odébb paterol. Aminek így az lett a vége, hogy sokkal inkább jó számokat, mint egy jó – pontosabban: jól szerkesztett – albumot hallhatunk.

m. l. t.

Riverboat Records/World Music Network/IndieGo, 2004

★★★★

koncert

■ **JOSÉ CARRERAS ESTJE** Így múlik el a világ dicsősége! A harmadik tenor budapesti fellépését nagyon sokan várták, bár nyilvánvaló volt, hogy senki nem számított évtizedekkel ezelőtti élményei megismétlődésére. A koncertre nosztalgizálni tódult a tömeg. A nosztalgizában pedig a kvalitás fogalma értelmét veszti. Carreras már pusztán megjelenésével megnyerte az esti csatát; percekig tartó vastaps köszöntötte az ötvennyolc éves katalánt. Műsora túlnyomórészt 19. század végi, 20. század eleji olasz dalokból állt. Costa, Tirindelli vagy Tosti neve csak nálunk cseng ismeretlenül. (Igaz, Olaszországban sem jegyzik a húszas évek magyar slágerszerzőit.) A dalok kicsit (nagyon) egyszerűk, s akik semmilyen érzelmi kötődéssel nem rendelkeznek a századvég nápolyi élete vagy a megénekelte szerelmi történetek iránt, bizony könnyen elunták magukat. A zongoránál Carreras állandó kísérelője, a kiváló Lorenzo Bavaj tartotta kezében a zenei irányítást, s pontos játéka, dinamikában gazdag, feszes előadása biztos támasz volt nemcsak az énekesnek, hanem az Új Olasz Vonósnégyes tagjainak is. A hangszerelés ugyan kibővült a négy vonóssal, a hatást mégsem nevezhetném egyértelműen pozitívnak. Arra, amit ehhez a műfajhoz egy vonózenekar három oktávban megszólaló unisonója hozzá tud(na) adni, képtelen négy szólólista. Carreras hangja jó ideje csak emlék. Emlék, melyet őriznek a felvételek, és melyet őriz a rajongói emlékezet. Fakó, színtelen, magasság nélküli, elfáradt voce, mely minden záróhangra úgy érkezik, mint aki örül, hogy letudott egy újabb feladatot. Nagy kunsztokra már nem vállalkozik, s ez szimpatikus, hisz’ nincs rosszabb, mint mikor a színpadon állóért izgulnunk kell. Ha Carreras azért választotta partneréül Pitti Katalint, hogy két szám között pihenhessen, akkor megértem. Ha azért, hogy a napnál is világosabb legyen: nem csak felette járt el az idő, akkor döntése pszichológiailag is találó volt.

- té.pé -

Erkel Színház, szeptember 22.

★★★